

ARVAMUS

KIRI

Ettevaatlikkus võib tähendada töökoha kaotamist

Otsisin ajalehe kaudu tööd ning reageerisin kuulutusele, kus otsiti teenindajat. Uuris internetist rohkemat ning sain teada, et tööjõudu vajab UpUp söögikoht. Helistasin etteantud numbrile ja leppisime Igoriga (juhataja?) kokku kohtumise järgmiseks hommikuks.

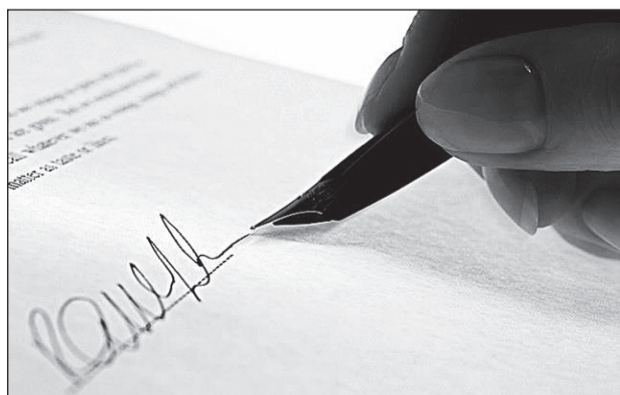
Vestlus toimus UpUp-is. Laua ääres oli end sisse seadnud Igor ning veel keegi mees, keda mulle ei tutvustatud. Vestlus toimus kirjeldatult järgmiselt: Igor istus minu vastas, küsis küsimusi ning tegeles oma sülearvutiga ja aeg-ajalt katkestas mind poole lause pealt. Mina vastasin küsimustele, tuletasin meelde oma vanuselist olukorda (18aastaseks saan alles septembri keskel), proovisin tulevases tööst pisut aimu saada. Kolmas isik istus Igori kõrval ning tegeles oma asjadega. Vestluse jooksul ei saanudki ma teada, kes oma ametilt on Igor ja mis ta perekonna nimi on. Küll aga sain teada, et võin järgmisel päeval tööle hakata teenindaja abina ning kui saan 18 täis, siis sõlmime lepingu ning asun tööle teenindajana. Mulle ei meeldinud mõte olla nii kaua „mustalt“ ehk siis lepinguta tööl, sest neid juhtumeid on ikka olnud, kus inimene töötab lepinguta ning ta ei saagi palka. Jagasin oma muret ka Igoriga, mispeale ta pakkus lahenduseks, et maksab mulle sularaha palga ette ära – nende päevade eest, mil töötan teenindaja abina. See tundus märksa kindlam variant mullegi ning nõustusin sellega. Ainus, mis mind häiris, oli see, et tunnitasu oli 25 krooni. Vestluselt lahkusin oma elulookirjeldusega, mille kohta Igor sõnakestki ei öelnud ega huvi tundnud.

Järgmisel päeval läksin tööle. Terve päeva pidin viima köögist toidu üles teenindajatele, selle kõrvalt pidin ka mustad nõud kööki viima ning aega tuli leida ka nõude poleerimiseks. Esimese kahe tunniga olin väsinum kui McDonald'is, kus ma töötasin eelmisel aastal. Mingil hetkel ütles Igor, et soovib siiski mu vanemale nõusolekut ning kui vastasin, et selleks tuleks Türi minna, leidis ta, et nõusolek ei olegi tegelikult siiski nii vajalik.

Kui kell oli nii palju, et minu tööpäev läbi sai, kohtasin viimaseid toite teenindajatele viies Igorit, kes uuris kuidas läheb jne. Ta ei maininud kordagi eelmisel päeval lubatud palga ettemaksu. Tuletasin siis talle meelde, mispeale ta võttis seda kui solvangut, et julgusin midagi sellist küsida. Ütlesin talle, et see oli ju tema enda välja pakutud idee, kuid see teda enam ei huvitanud. Selgitasin veelkord põhjust, miks ma ei poolda lepinguta töötamist, kuid see ei tundunud vist kõige parem mõte olevat, kuna Igor luges sellest välja, et ma ei usalda teda. Sellele järgnes temapoolne veenmine, kui usaldusväärne ta on. Kui lõpuks alla andes ütlesin, et okei, mul on ükskõik, siis võttis härra Igor välja oma rahakoti ning maksis mulle mu päevatasu ja ütles, et ta siiski ei tahagi mind tööle võtta.

Mis ma oskan öelda? Mina ei kahetse tehtud otsust jääda lepingule kindlaks, ometigi maksis see mulle töökoha. Julgustan ka teisi jääma kindlaks õigusele seaduslikult tööl olla. Oleme ju kuulnud palju neid juhtumeid, kus töötatakse lepinguta, jäädakse ilma palgast ning kohtusse minnek on mõtetu, kuna see enam ei aita, kui töölepingut ei ole sõlmitud.

Anonüümseks jääda sooviv Türi neiu
(kirja autor on toimetusele teada)

Töölepingu sõlmimata jätmine võib hiljem arusaamatusi tekitada.

Intern

Tarbimine toodab jäätmeid, mis neist saab?

MALLE PIIRSOO
Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna peaspetsialist

Suurenenud tarbimine ja uute turgude teke on viinud seleni, et kasutamiskõlbmatustest elektri- ja elektroonikaseadmetest on Eestis saanud üks kõige kiiremini kasvav jäätmevoog. 2006. aastal koguti ligikaudu 7000 tonni elektroonikaromusid ning elektri- ja elektroonikaseadmete turule toomise andmete põhjal võib arvata, et nende jäätmekoguste kasv on ligi 5% aastas.

Jõudsalt suureneb ka sõidukite registreerimine. Koos kasutatud sõidukitega võeti Eestis 2006. aastal arvele ligi 60 000 sõiduauto. 2007. aastal oli see arv juba 12 000 võrra kasvanud ehk ARKi andmetel registreeriti mullu 72 373 sõiduauto. Nii nagu elektri- ja elektroonikaseadmeid, vahetavad tarbijad ka autosid aina uuemate ja paremate vastu.

Selleks, et vanad elektri- ja elektroonikaseadmed (EE-seadmed), patareid, akud, autoromud, nende osad ja rehvid, mis jäätmeseaduses määratletakse probleemtoodete alla, meie keskkonda ei ohustaks, on vaja neid koguda ja ohutult käidelda.

Tootjavastutus ja tarbija tarkus

Tootjavastutuse põhimõtte kohaselt peab tootja tagama tema valmistatud, edasimüüdüd või sisseveetud probleemtoodetest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise, korduskasutamise või kõrvaldamise. Ehk teisisõnu – tootjad peavad korraldama oma toodetest tekkinud jäätmete tagasivõtmise ja kogumise ning taaskasutamise ja käitlemise ilma selleks lõpptarbijalt tasu nõudmata. Kuid ka tarbijatel ehk meil kõigil on täita oma osa, et kogumis- ja taaskasutusüsteem toimiks edukalt.

Tootja vastutuse alla kuuluvad EE-seade on:

seade, mis vajab töötamiseks elektrivoolu või elektromagnetvälja,

seade, mis tekitab, suunab ja mõõdab elektrivoolu või elektromagnetvälja,

seade, mis on mõeldud kasutamiseks pingel mitte üle 1000 V vahelduvvoolu ning mitte üle 1500 V.

Mida teha vana külmkapi või pesumasina ehk elektroonikaromuga?

Kui tarbija ostab uue külmkapi, on tal õigus vana külmkapp samasse kauplusesse tasuta tagastada. Ei ole oluline, mis kaubamärki nii uus kui ka vana külmik kannavad. Müüja on kohustatud tasuta üks ühe vastu tagasi võtma ainult sama liiki ja sama otstarvet täitva seadme – seega uue külmiku ostmisel katkist pesumasinat poodi tasuta ära anda ei saa.

Suuremas koguses on kauplus elektroonikaromusid kohustatud vastu võtma ainult juhul, kui müügikohast 10 km raadiuses puudub elektroonikaromude kogumispunkt. Siis peab turustaja kasutatud seadme vastu võtma ka juhul, kui tagastaja ei soovi uut osta. Kuid müügikohta võib viia ikkagi ainult seda liiki seadmeid, mida seal müüakse.

Elektroonikaromu üleandmisel tuleb meele pidada, et see ei sisaldaks muid jäätmeid – vastuvõtja võib küsida nende käitlemiskuludeks eraldi tasu. Tagastatavad seadmed ei tohi olla ka saastunud ega ohustada vastuvõtutöötajate tervist või takistada edasist käitlust. Peale selle peaksid tagastatavad seadmed olema komplekssed, kuna oluliste osade eelneva eemaldamisega võib kaasneda keskkonnarisk. Kui eelnevatud nõuded ei ole täidetud, võidakse seadme vastuvõtmisel küsida raha puuduoleva materjali väärtuses.

Elektroonikaromu kogumispunktidest või kauplusesse vedamisega seotud kulud tuleb üldjuhul kanda lõppkasutajal.

Tasuta võetakse vastu ka romusõidukid ja vanarehvid

Ka sõiduaudod, milles ei ole üle üheksa istekoha ning mille täismass ei ületa 3,5 tonni, kuuluvad tootjavastutuse alla. See tähendab, et mootorsõiduki, kasutatud osade ja vanarehvide viimasel omanikul ehk lõppkasutajal on õigus romusõiduk ja rehvid tasuta üle anda vastavasse kogumispunkti või lammutuskotta. Viimane peab üleandja jaoks jääma vähemalt elukohajärgse maakonna piiresse.

Tasuta saab üle anda ainult liiklusregistris arvel oleva mootorsõiduki, millelt ei ole eelnevalt eemaldatud olulisi osasid (nt kere, sillad, mootor, katalüsaator, elektrooniline

juhtplokk). Kogumiskohta üleantava romusõiduki ei tohi sisaldada ka muid jäätmeid – nende eest on vastuvõtjal õigus küsida raha käitluskuludeks.

Kogumis- või lammutuskohast väljastatakse arvel oleva mootorsõiduki omanikule lammutustõend, mille alusel saab sõiduki liiklusregistrist kustutada. (NB! Seda vaid juhul, kui tegu on seaduslikult töötava kogumis- või lammutuskohaga.)

Koos romusõidukiga on vastuvõtja kohustatud tagasi võtma ka kuni 5 vanarehvi. Rehvide maaletoojad on muude tekkinud vanarehvide kogumist korraldanud ka rehvitöökojade või eraldi kogumispunktide kaudu. Vanarehvid saab kõigis vanarehvide avalikes kogumispunktides ära anda tasuta sõltumata rehvide kogusest. Kui rehve on suurem kogus (nt veoauto koormatäis), siis tuleks ühendust võtta mõne tootjaga (tootjate andmed leiab probleemtooteregistri veebilehelt <http://proto.envir.ee>), et kokku leppida, millisesse kogumispunkti saab rehvid viia.

Välidi "mustalt" tegutsevat ettevõtjat

Nii ajakirjanduses kui ka muudes kanalites ilmub kuulutusi, kus pakutakse abi auto- ja elektroonikaromude ning vanametalli koristamiseks-kogumiseks. Pahatihti on aga tegu ettevõtjatega, kel puuduvad selliseks tegevuseks oskused ja luba. Näiteks ei ole nn mustalt tegutsevate ettevõtjate puhul teada, kuidas nad nii elektroonika- kui ka autoromudest eemaldavad ja kuhu toimetavad ohtlikke vedelikke ja ohtlikke osi ning muid materjale, mida vanametallina ei saa kokkuostupunktidest üle anda. Kui selline kraam satub metsa alla, siis võib loodus olla aastakümneteks saastatud.

Probleemtoodete (elektroonika- ja autoromud, patareid ja akud) käitlejatel peab üldjuhul olema metallijäätmeluba ja ka ohtlike jäätmete käitluslitsents. Kuid jäätmesea-

dus kohustab ka jäätmete üleandjat kontrollima, kas jäätmete vastuvõtja tegutseb seaduslikult. Reeglina eristab ametlikult tegutsevaid ettevõtjaid mitteametlikest see, et esimesed avalikustavad oma tegevust reklaamides nii nime kui ka kontaktandmed, kuid teised annavad endast teada vaid telefoninumbri.

Seaduslikult tegutsevate jäätmekäitlejate kohta on info Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse kodulehel (<http://www.keskkonnainfo.ee/>) keskkonnalubade infosüsteemis, kuid sinfot saab küsida ka maakonna keskkonnateenistustest.

Patareid ja akud ei kuulu olmeprügi hulka

Patarei ja aku – ühest või enamast elemendist koosnev mittetaaslaetav (patarei) või taaslaetav (aku) – on vooluallikas, mis muudab keemilise energia vahetult elektrienergiaks.

Vanu patareid ja akusid (patarei- ja akujäätmeid) ei tohi visata muude olmejäätmete hulka, sest tegemist on toodetega, mis võivad olla ohtlikud nii inimestele kui ka keskkonnale. Praegu kogutakse patarei- ja akujäätmeid põhiliselt omavalitsuste jäätmejaamades ja ohtlike jäätmete kogumispunktides ning üksikutes kauplustes. Alates 26. septembrist peavad aga kõik akude ja patareide tootjad varustama oma tooteid turustavate kauplused ja muud müügikohad kogumismahuti(te)ga, kuhu tarbijad saavad kasutatud patareid ja akusid ära visata. Patareide ja akujäätmete tagastamine on tasuta, ka ei pea samasugust uut kaupat asemele ostma.

Taas on tegemist tootjavastutuse rakendamisega, mis tähendab, et patareide ja akude valmistajad korraldavad oma toodetest tekkinud jäätmete kogumise ja edasise käitlemise. Ka tuleb tootjatel tarbijaid teavitada nii kogumiskohtadest kui ka kogumise vajalikkusest ning võimalustest.

KASULIK TEAVE

www.envir.ee/625www.taaratark.ee/
veeb.tallinn.ee/prygihunt/
www.eesringlus.ee
www.elektroonikaromu.ee
www.ekogaisma.ee
www.rehviliiit.ee
www.eto.ee/
www.eestipandipakend.ee/
www.ejkl.ee/

